

DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2026.1\(67\).13-19](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2026.1(67).13-19)
УДК 330.1(05)

Кушнір Ю.Б., Герзанич В.М., Булеца Н.В., Индус К.П.

ІНСТРУМЕНТИ ЗАГОСТРЕННЯ УВАГИ АУДИТОРІЇ ПРИ ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ НЕЕКОНОМІСТАМ

Викладання економічної теорії неекономістам має свою специфіку. Тому використання віршів, художньої та іншої літератури (особливе місце посідає Біблія), анекдотів, пісень (для ілюстрування певних тез, показників та включення асоціативної пам'яті) робить матеріали лекцій цікавішими для студентів. У статті наводяться інформація та джерела, покликані робити матеріали лекцій цікавішими для студентів неекономічних спеціальностей, зокрема цитати з Біблії, праць О. Блока, Ф. Рабле, Ф. Ніцше, К. Маркса.

Ключові слова: економічна теорія, викладання економічної теорії

Постановка проблеми. Викладання економічної теорії неекономістам має свою специфіку. Тому використання віршів, художньої та іншої літератури (Біблія посідає особливе місце), анекдотів, пісень (для ілюстрування певних тез, показників та включення асоціативної пам'яті) робить матеріал лекцій цікавішим для студентів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналогічних досліджень нами не було знайдено.

Формулювання цілей статті. Стаття покликана навести інформацію та джерела, які роблять цікавішими виклад лекційного матеріалу з економічної теорії студентам неекономічних спеціальностей.

Опис основного матеріалу дослідження. Для заострення уваги аудиторії до матеріалу лекцій з курсу економічної теорії рекомендуємо використати наступні інформацію та джерела (таблиця 1).

© **Кушнір Ю. Б.**, к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та торгівлі ДВНЗ «Ужгородський національний університет», тел. 0958323884, e-mail: yuriy.kushnir@uzhnu.edu.ua

Герзанич В.М., к.е.н., доцент, декан економічного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет», тел. 0956221600, e-mail: vitaliy.herzanych@uzhnu.edu.ua

Булеца Н.В., к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та торгівлі ДВНЗ «Ужгородський національний університет», тел. 0501409000, e-mail: nadiya.buletsa@uzhnu.edu.ua

Индус К.П., к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування Ужгородського торговельно-економічного інституту Державного торговельно-економічного університету, тел. 0501918376, e-mail: indus.kateryna@utei.uz.ua

**Інформація, покликана загострити увагу студентів
до змісту питання, що викладається**

Студентська аудиторія	Питання (аспект), що розкривається	Інформація і/або джерело інформації
Усі спеціальності	Нерівність доходів	<p>О. Блок. «Фабрика» В сусіднім домі вікна жовті. І вечорами – вечорами Болти скриплять невиліковно, Люди підходять аж до брами.</p> <p>Та глухо замкнені ворота, А на стіні – а на стіні Недвижний хтось, якась чорнота Людей рахує в теміні.</p> <p>Я чую голос із вершини, Він кличе мідним голосом Зігнути вимучені спини Тих, чиї бачить голови.</p> <p>Вони ввійдуть і розбредуться Заярмлені, наче воли. І в жовтих вікнах засміються: Як легко ж злиднів розвели.</p>
Усі спеціальності	Нерівність доходів	<p>1-ша царств 2:7 «Господь робить убогими і збагачує, принижує і піднімає» Псалом 22:1 «Господь пасе мене, і нічого мені не бракуватиме» Псалом 36:18-19 «Господь знає дні непорочних, і надбання їх перебуватиме повік. Не будуть вони посоромлені в лиху годину, і в дні голоду будуть насичені» Псалом 36:25 «Я був молодим і постарів уже, але не бачив праведника покинутим або щоб діти його просили хліба» Псалом 111:1-3 «Блажен муж, що боїться Господа і дуже любить заповіді його. Сильним на землі буде покоління його. Рід праведних буде благословенний. Слава і багатство буде в домі його; праведність його перебуватиме вічно» Притчі 3:9-10 «Шануй Господа від майна твого і від початків усіх прибутків твоїх, і наповняться скарбниці твої до надлишку, і точила твої будуть переливатися новим вином» Притчі 3:13-16 «Блаженний муж, який здобув мудрість, і людина, яка придбала розум, - тому що надбання її краще за придбання срібла, і прибутку від неї більше, ніж від золота: вона дорожче за дорогоцінне каміння... Довголіття – у правиці її, а в лівій (руці) у неї –</p>

		<p>багатство і слава»</p> <p>Притчі 6:10-11 «Трохи поспиш, трохи подрімаєш, трохи, склавши руки, полежиш: і прийде, як перехожий, бідність твоя, і нестаток твій, як розбійник»</p> <p>Притчі 6:26 «Тому що через жінку блудну убожують до шматка хліба»</p> <p>Притчі 10:4 «Лінива рука робить бідним, а рука старанна збагачує»</p> <p>Притчі 11:16 «Лінивці бувають убогі, а працелюбні здобувають багатство»</p> <p>Притчі 12:11 «Хто обробляє землю свою, той буде насичуватися хлібом; а хто йде слідом за тими, що марно гають час, той недоумкуватий»</p> <p>Притчі 13:23 «Добрий залишає спадщину й онукам, а багатство грішника зберігається для праведника»</p> <p>Притчі 14:11 «Дім беззаконних зруйнується, а житло праведних розквітне»</p> <p>Притчі 14:23 «Від усякої праці є прибуток»</p> <p>Притчі 15:6 «У домі праведника – достаток скарбів»</p> <p>Притчі 18:10 «Недбайливий у роботі своїй – брат марнотратцю»</p> <p>Притчі 19:15 «Лінощі занурюють у сонливість, і недбайлива душа буде терпіти голод»</p> <p>Притчі 20:13 «Не люби спати, щоб тобі не зубожіти; тримай відкритими очі твої, і будеш досита їсти хліб»</p> <p>Притчі 21:17 «Хто любить веселощі, зубожіє; а хто любить вино і жир, не розбагатіє»</p> <p>Притчі 28:19 «Хто обробляє землю свою, той буде насичуватися хлібом, а хто наслідує бездіяльних, той насититься убогістю»</p> <p>Притчі 28:22 «Поспішає до багатства заздрісна людина, і не думає, що убогість осягне її»</p> <p>Притчі 29:3 «Чоловік, який любить мудрість, радує батька свого; а хто знається з блудницями, той марнує майно»</p> <p>Екклезіаст 5:18 «І якщо якій людині Бог дав багатство і майно, і дав їй владу користуватися ними і брати свою частку і насолоджуватися від праці своєї, то це дар Божий»</p> <p>Екклезіаст 11:1 «Відпускай хліб твій за водою, тому що після багатьох днів знову знайдеш його»</p>
--	--	---

Усі спеціальності	Підприємницький талант (функції підприємця)	<p>П.Друкер. Операції по видаленню катаракти ока у дуже старих пацієнтів.</p> <p>На одній із стадій оперування хірургу–офтальмологу потрібно було надрізати зв’язку і зав’язати кров’яні судини, щоб уникнути кровотечі, яка являє певну загрозу для ока. Вільям Коннор дізнався, що ще у 90-ті роки ХІХ ст. був виділений фермент, який майже миттєво розчинює саме потрібну зв’язку. Але тоді нікому не вдалося зберегти цей фермент довше, ніж кілька годин. навіть в умовах заморожування... Через кілька місяців хірурги–офтальмологи світу вже користувалися запатентованою Коннором сполукою.</p>
Філологи	Теза: «Економічні ресурси обмежені, а потреби безмежні»	<p>Ф.Рабле “Гаргантюа і Пантагрюель” (притча про дроворуба Кульятріса)</p> <p>«Дроворуб Кульятріс хотів молитвою добитися від богів повернення втраченої ним сокири. У той час Юпітер скликав на нараду богів для обговорення важливих політичних справ. Крики нещасного дроворуба досягли слуху небожителів. ... На прохання Юпітера Меркурій швидко спустився по небесній драбині на землю, дізнався, в чому справа, і доклав раді прохання нещасного дроворуба. Юпітер наказав посланцю богів скинути до ніг селянина 3 однакових сокири: одну – просту, яка була ним втрачена, іншу – золоту і третю – срібну. Якщо селянин вибере свою стару сокиру, то одночасно з нею він отримає й інші, але якщо він потягнеться до золотого або срібного, Меркурій одразу ж відітне йому голову. Дроворуб відкинув обидва дорогоцінні сокири і радісно схопив свою власну, за що і отримав обіцяну винагороду.</p> <p>Наступного дня він обміняв подарунки богів на гроші і купив собі кілька угідь, ставши першим багатцем в окрузі. Заздрісники-сусіди дізналися від нього, яким чином дісталася йому багатство, і вирішили послідувати його прикладу. Незабаром у жодного сина чесної матері не залишилось у домі сокири. Всі прийнялись кричати у весь голос, волаючи до Юпітера: «Моя сокира, моя сокира, моя сокира! Го-го-го! Го-го-го! Моя сокира!» Всім їм Меркурій приносив по 3 сокири, і, оскільки всі хапалися за золоту, рубав їм голову.</p> <p>Мораль: нам слід бути поміркованими у своїх бажаннях».</p>
Філологи	Економічні потреби	<p>Ф.Достоевський «Брати Карамазови» (про потреби)</p> <p>«Бо світ говорить: «Маєш потреби, а тому насичуй їх, бо маєш права такі ж, як і у найзнатніших і найбагатших людей. Не бійся насичувати їх, але навіть примножуй» - ось нинішнє вчення світу. У цьому і бачать свободу. І що ж виходить із цього права на примноження потреб? У багатих усамітнення і духовне самогубство, а у бідних – заздрість і вбивство, бо права-то дали, а засобів наситити потреби ще не вказали... Розуміючи свободу як примноження і швидке задоволення потреб, спотворюють природу свою, бо зароджують у собі багато безглуздя і глухих бажань, звичок і безглуздя вигадок. Живуть лише для</p>

		заздрості один до одного, для задоволення плоті та чванства. Мати обіди, виїзди, екіпажі, чини і рабів-прислужників вважається уже такою необхідністю, для якої жертвують навіть життям, честю і людинолюбством, щоб задовольнити цю необхідність, і навіть убивають себе, якщо не можуть задовольнити її. У тих, які не багаті, те ж саме бачимо, а у бідних незадоволення потреб і заздрість поки заглушаються п'янством. Але незабаром замість вина уп'ються і кров'ю, до того їх ведуть»
Усі спеціальності, особливо юристи	Власність	М.Міклухо-Маклай наводить приклад, як вождь одного з родів австралійського племені розірвав на дрібні шматки (й віддав їх своїм родичам) подаровану йому велику вовняну ковдру: в роді існував закон розподільної власності.
Усі спеціальності	Банківська система	Протобанківська система тамплієрів [3]
Медичні спеціальності	Державний бюджет	Принципи медичного страхування і страхової медицини; перспективи і проблеми запровадження в Україні
Усі спеціальності	Державний бюджет	Пенсійна реформа в Україні, вплив на майбутній рівень життя сучасних студентів
Захист інформації	Економічні ресурси	Інформаційна безпека
Усі спеціальності	Структура фінансової системи	Персональні фінанси, збільшення доходів і зменшення (оптимізація) витрат особи (сім'ї)
Усі спеціальності	Традиційна економічна система	Ф.Ніцше. Людське, занадто людське. Відділ другий: до історії моральних почуттів. С.97 [5] «Задоволення від звички. Значний вид задоволення і тим самим джерело моральності виникає із звички. Звичне роблять легше, краще, а значить, бажаніше, при цьому отримують задоволення і знають із досвіду, що звичне уже випробуване, тобто корисне; звичай, з яким можна жити, свідчить про свою цілісність, благодійність. Звичай є, як наслідок, поєднанням приємного з корисним і на додачу не вимагає роздумів. Де тільки людина може вжити примус, вона застосовує його, щоб впровадити і зміцнити свої звички, бо для неї вони є випробуваною життєвою мудрістю. Точно так шлюб примушує кожного дотримуватися свого одного і того ж звичаю. Тут наявне місце для хибного висновку: оскільки з відомим звичаєм відчуваєш себе добре або у крайньому випадку з його допомогою зберігаєш існування, то цей звичай необхідний, бо він є єдиною можливістю благополучного життя; почуття задоволення життям ніби виникає тільки з нього. Це розуміння звичного як умови буття проводиться до найдрібніших деталей моралі; оскільки знання дійсних причинних зв'язків серед низько розміщених народів і культур дуже невеликі, то люди із забобонним страхом заклопотані, щоб усе йшло за своїм звичним порядком; навіть якщо цей звичай важкий, суворий, обтяжливий, він зберігається заради своєї удаваної вищої корисності. Не розуміють, що той же ступінь благополуччя може існувати і за інших звичаїв. З

		іншого боку, ясно усвідомлюється, що всі звичаї, навіть найсуворіші, з плином часу стають приємнішими і м'якшими, і що навіть найсуворіший спосіб життя може стати звичкою і тим самим задоволенням».
Усі спеціальності	Функції економічної теорії	Екологічна безпека
Студенти хімічного факультету	Виникнення і розвиток економічної теорії	Внесок Д.Менделєєва в економічну науку [4]
Усі спеціальності	Паперові гроші	Злет та падіння Джона Ло [2]
	Ефективність виробництва	Енергоефективність
	Витрати виробництва	Альтернативні будматеріали
	Економічні ресурси	Альтернативні джерела енергії
Медичні спеціальності	Економічна ефективність	Проблеми визначення медичної ефективності, етичний та економічний аспекти евтаназії
Усі спеціальності	Рівноважна зарплата	<p>"Економіко-філософські рукописи 1844 року" К. Маркса</p> <p>"Заробітна плата визначається боротьбою між капіталістом і робітником. Перемагає неодмінно капіталіст. Капіталіст може довше жити без робітника, ніж робітник без капіталіста. Об'єднання капіталістів звичайне й ефективне, об'єднання робітників заборонене і призводить до поганих наслідків для них.</p> <p>Найнижчою і єдиною необхідною нормою зарплати є вартість існування робітника, під час роботи і понад це стільки, щоб він міг прогодувати сім'ю і щоб робітнича раса не вимерла.</p> <p>Попит на людей неминуче регулює виробництво людей, як і будь-якого іншого товару. Якщо пропозиція значно перевищує попит, то частина робітників опускається до злидарського рівня або до голодної смерті.</p> <p>Вартість праці цілком знищується, якщо вона не продається кожної миті. Праця не піддається ні нагромадженню, ні навіть зберіганню – на відміну від справжніх товарів. Праця – це життя, а життя, коли його не обмінювати щодня на їжу, хиріє і незабаром гине. Отже, для того, щоб життя людини було товаром, треба допустити рабство.</p> <p>Здавати внайми свою працю – значить покласти початок своєму рабству."</p>
Усі спеціальності	Державний бюджет	<p>"Артхашастра" (Індія, IV-III ст. до н.е.).</p> <p>Автор – радник царя Чандрагупти I, Каутілья Вишнугупте.</p> <p>Закликає дотримуватися активного балансу державного бюджету.</p>
Усі спеціальності	Принципи оптимального оподаткування	Історія про загибель князя Ігоря внаслідок спроби «подвійного оподаткування» древлян
Усі спеціальності	Відсоток	Второзаконня 23:19-20 «Не віддавай у рист братові твоєму ні срібла, ні хліба, ні чого-небудь іншого, що можна віддавати в рист; іноземцеві віддавай у рист, а братові твоєму не віддавай у рист, щоб Господь Бог твій благословив

		тебе в усьому, що робиться руками твоїми»
Усі спеціальності	Кредит	Притчі 11:15-16 «Зло заподіє собі той, хто дає за поруку за стороннього; а хто ненавидить за поруку, той безпечний... Лінивці бувають убогі, а працелюбні, здобувають багатство» Притчі 20:16 «Візьми одяг його, оскільки він заручився за чужого»

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Використання при викладанні курсу економічної теорії студентам неекономічних спеціальностей віршів, художньої та іншої літератури, анекдотів, пісень (для ілюстрування певних тез, показників та

включення асоціативної пам'яті) робить матеріали лекцій цікавішими для студентів. Подальших досліджень у цьому напрямку потребують конфуціанство та протестантизм як домінуючі віросповідання у країнах з найбільшими економіками світу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. **Біблія. Книги священного писання Старого та Нового Завіту.** В українському перекладі з паралельними місцями та додатками. Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату. – Київ, 2009.
2. William Bonner, Addison Wiggin *Financial Reckoning Day: Surviving The Soft Depression Of The 21st Century.* 2004 by John Wiley & Sons Inc.- 306 p.
3. Бондарюк Б.М. Розвиток католицьких чернечих орденів XIII-XVI ст. та етапи їх впровадження в інфраструктуру феодального ладу [Текст] / Б. М. Бондарюк, В. В. Васильєва ; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. - К. : [б.в.], 1995. - 25 с.
4. .Компанієць В.В., Полякова О.М. Моральні основи економіки та підприємницької діяльності: Конспект лекцій: - в 4-х частинах. – Харків: УкрДАЗТ, 2011.- Ч.4 – 66 с.
5. Фрідріх Ніцше. Людське, надто людське. Книга для вільних умів. Том IV. Л: Астролябія, 2012 р. 408 с.

REFERENCES

1. Bibliya. Knyhy svyashchennoho pysannya Staroho ta Novoho Zavitu. V ukrayins'komu pereklyadi z paralel'nymy mistyamy ta dodatkamy. Vydannya Kyuivs'koyi Patriarkhiyi Ukrayins'koyi Pravoslavnoyi Tserkvy Kyuivs'koho Patriarkhatu. – Kyuiv, 2009 [in Ukrainian].
2. William Bonner, Addison Wiggin. *Financial Reckoning Day: Surviving The Soft Depression Of The 21st Century.* – John Wiley & Sons Inc., 2004. – 306 p. [in English].
3. Bondaryuk B.M. Rozvytok katolyts'kykh chernechykh ordeniv XIII-XVI st. ta etapy yikh vprovadzhennya v infrastrukturu feodal'noho ladu [Tekst] / B. M. Bondaryuk, V. V. Vasyl'yeva ; Nats. akad. nauk Ukrayiny, In-t istoriyi Ukrayiny. – K. : [b.v.], 1995. – 25 s. [in Ukrainian].
4. Kompaniyets' V.V., Polyakova O.M. Moral'ni osnovy ekonomiky ta pidpryyemnyts'koyi diyal'nosti : Konspekt lektsiy : v 4-kh chastynakh. – Kharkiv : UkrDAZT, 2011. – Ch. 4. – 66 s. [in Ukrainian].
5. Fridrikh Nitshe. Lyuds'ke, nadto lyuds'ke. Knyha dlya vil'nykh umiv. Tom IV. – L. : Astrolyabiya, 2012. – 408 s. [in Ukrainian].

Отримано 12.02.2026